

Ключевые слова: рынок кредитных ресурсов, аграрный сектор, кредитование сельскохозяйственных предприятий, процентная ставка, рентабельность производства.

Annotation. In the article, crediting of agrarian sector of economy of Ukraine is examined on for period 2005-2009 the analysis of account payable of agricultural enterprises is conducted in the cut of areas of Ukraine, terms of their redemption and type of currencies. Basic tendencies are certain at the market of credit resources of i of their change of positions of demand, suggestion and price (interest rate).

Keywords: market of credit resources, agrarian sector, crediting of agricultural enterprises, interest rate, profitability of production.

УДК 631.11:658.152 (477.85)

О.М. Романіка, аспірант ПДАТУ

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БУКОВИНИ

Досліджується питання відтворення основних засобів аграрних підприємств Буковини протягом останнього десятиріччя. Значна увага при проведенні досліджень приділяється вивченню основних показників, що характеризують відтворення основних засобів підприємств. На основі одержаних результатів дослідження запропоновані напрямки фінансування оновлення основних засобів аграрних формувань в сучасних умовах.

Ключові слова: сільськогосподарське підприємство, основні засоби, відтворення, раціональна структура, державна підтримка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Кризові явища, які охопили сільське господарство в останні роки, призводять до різкого скорочення технічного забезпечення виробництва. На сьогодні в сільському господарстві існує серйозна проблема руйнування матеріально-технічних ресурсів, що перешкоджає розширеному відтворенню галузі.

Постановка проблеми. Безперервність відтворювальних процесів у виробництві вимагає регулярного оновлення використаних у ньому матеріально-речових засобів на якісно новій основі. Створення високорозвинутого конкурентоспроможного виробництва неможливе без його технічного переоснащення. Недотримання цієї умови призводить до кризових явищ. Тому є необхідність дослідження питань, пов'язаних із формуванням ефективної системи матеріально-технічного забезпечення за рахунок альтернативних джерел фінансування відтворення основних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства досліджувалося вченими-економістами Я.К. Білоуськом, Т.Н. Вечерко, М.Я. Дем'яненком, Г.М. Підлісецьким, В.Л. Товстопятом, П.Т. Саблуком, В.С. Шебаніним, В.П. Яковенком та іншими. Незважаючи на значну кількість публікацій з вказаного питання, проблеми належного забезпечення та відтворення технічних ресурсів аграрних підприємств на регіональному рівні ще повністю не розв'язані.

Формулювання мети статті – дослідження шляхів відтворення основних засобів аграрних підприємств Буковини.

Виклад основного матеріалу дослідження. На Буковині сільське господарство відіграє традиційно важливу роль в економіці. Частка сільського господарства в загальному обсязі валової доданої вартості області за 2001-2009 рр. становила в середньому майже 25%, тоді як промисловості – 14%. Однак однією з найгостріших проблем сільського господарства Буковини є низький рівень забезпеченості основними засобами. Тоді як у більшості галузей досліджуваного регіону спостерігається припинення спаду, в сільському господарстві тільки в останні три роки встановилась і зберігається незначна тенденція росту (рис. 1).

Так, протягом 2001-2009 рр. вартість основних засобів аграрних підприємств Чернівецької області збільшилась на 10,6%, що для Буковини, яка є аграрним регіоном, особливо важливо.

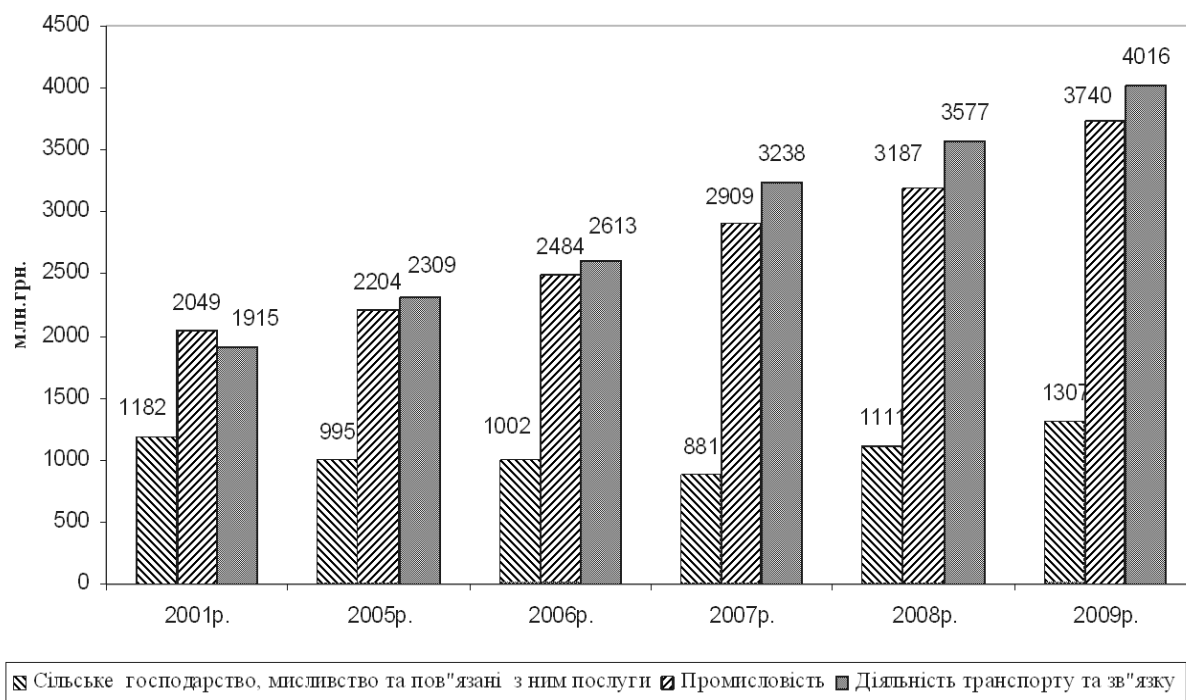

Рис. 1. Динаміка вартості основних засобів підприємств Чернівецької області за основними видами економічної діяльності

Головною причиною збільшення основних засобів в аграрній сфері стала активізація інвестиційної діяльності. Як показує рис. 2, з 2001 по 2009 р. почалося зростання інвестицій в основний капітал.

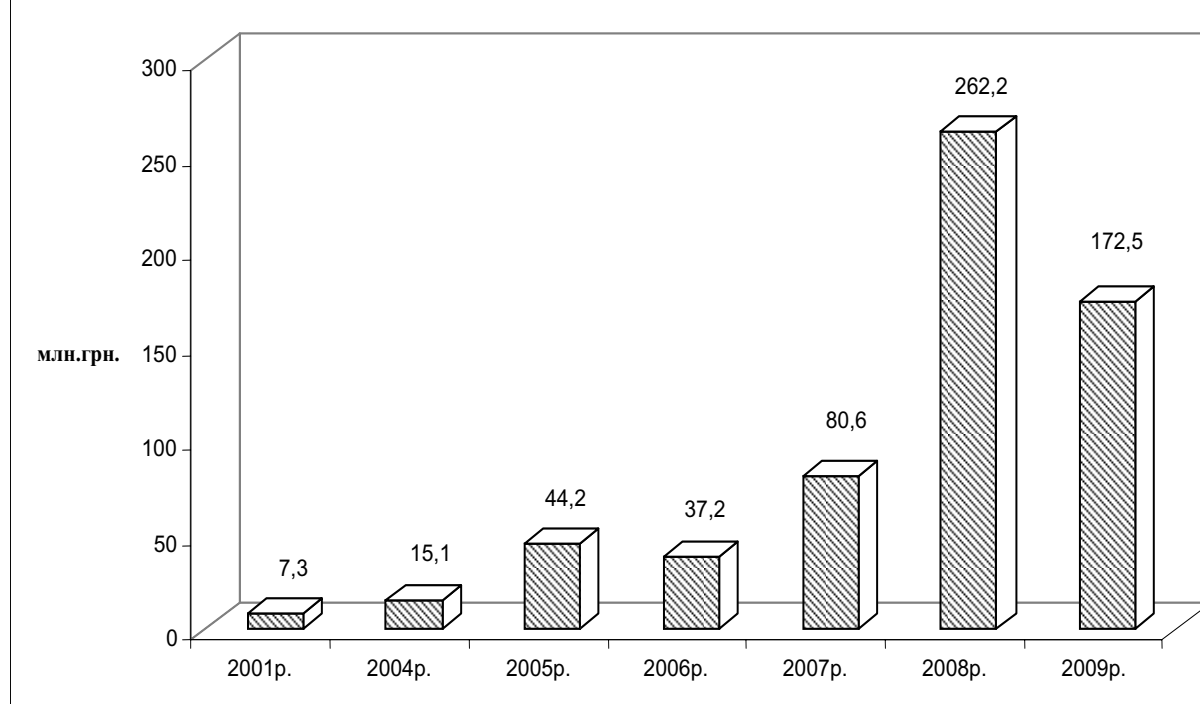

Рис. 2. Динаміка інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств Чернівецької області

Проте сьогоднішній стан інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки області знаходиться на дуже низькому рівні. Крім того, незважаючи на те, що зростання інвестицій носить стабільний характер, в аграрному секторі економіки спостерігається парадоксальна ситуація. З одного боку, швидкими темпами відбувається збільшення інвестицій в основні

засоби, а з іншого – нестабільне і незначне збільшення вартості основних засобів, тобто темпи оновлення є низькими.

Про незадовільний стан відтворювальних процесів у галузі свідчить аналіз руху основних засобів у сільськогосподарських підприємствах Чернівецької області. Як видно з табл. 1, оновлення основних засобів відбувається досить повільними темпами, зокрема коефіцієнт приросту основних засобів в аграрній сфері області залишається низьким.

Таблиця 1

Показники відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Чернівецької області*

Коефіцієнти	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Оновлення основних засобів	0,04	0,04	0,07	0,08	0,06	0,22	0,10
Вибуття основних засобів	-	0,04	0,04	0,04	0,03	0,05	0,01
Приросту основних засобів	-0,01	0,04	0,03	0,04	0,03	0,18	0,09

* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області [4].

Відомо, що основні засоби умовно поділяють на дві групи: активні, які безпосередньо визначають випуск продукції, та пасивні, які не беруть участь у виробничому процесі, а лише створюють умови для його здійснення. Найголовнішою частиною у складі основних засобів є активна їх частина, тобто засоби праці, які безпосередньо впливають на виробничий процес і зумовлюють рівень виробництва сільськогосподарської продукції. Структура основних засобів сільськогосподарських підприємств області нераціональна через порівняно низьку частку в ній активної частини. У сільськогосподарських підприємствах Чернівецької області активна частина основних засобів 2007 р. становила 59,2%, 2008 р. – 53,5 і 2009 р. – 51,7%. Іншими словами, намітилась тенденція зниження їх частки в структурі. Як наслідок, структура основних засобів залишається неоптимальною і необхідне її подальше удосконалення. Критичної межі досяг рівень забезпеченості аграрного виробництва тракторами, зернозбиральними комбайнами та іншими сільськогосподарськими машинами. Нинішній рівень забезпеченості не задовольняє потребу виробництва. Парк техніки надто повільно поповнюється новими засобами і експлуатується з високим рівнем зносу. Через технічні несправності не експлуатується значна частина тракторів і комбайнів. У результаті зменшення кількісного складу технічних засобів зросли навантаження на них, що призвело до розтягування строків виконання робіт [2, с. 15]. Про негативну динаміку технічного забезпечення сільського господарства Буковини свідчать дані табл. 2

Таблиця 2

Наявність основних видів техніки у сільськогосподарських підприємствах Чернівецької області, шт.*

Показники	2000 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Трактори	4717	3161	2986	2697	2296	1819	1655
Зернозбиральні комбайни	897	643	619	559	487	365	327
Кукурудзозбиральні комбайни	229	151	145	130	107	71	59
Картоплезбиральні комбайни	36	31	24	21	16	14	12
Бурякозбиральні машини	210	156	144	138	112	84	76

* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області [5].

Про недоліки у відтворенні матеріально-технічної бази сільського господарства Буковини свідчать і дані табл. 3.

Так, 2009 р. в сільськогосподарські підприємства надійшло 79 тракторів всіх марок, а вибуло – 230, комбайнів, відповідно, 23 та 86 штук. Стан з технічною оснащеністю сільськогосподарського

виробництва ускладнюється не тільки недостатністю кількісної технологічної потреби сільськогосподарських машин, а й високим рівнем фізичного зносу. За аналізований період в аграрній сфері області спостерігається високий ступінь зносу основних засобів. Так, до 2008 року вказаний показник перевищував 40%. Проте 2009 року намітились позитивні зміни (внаслідок закупівлі нової техніки), ступінь зносу основних засобів становив 21,2%.

Таблиця 3

Рух основних сільськогосподарських машин в сільськогосподарських підприємствах Чернівецької області 2009 р.*

Найменування техніки	Наявність на початок року	Надійшло протягом року		Вибуло протягом року		Наявність на кінець року
		всього	у т.ч. куплено	всього	у т.ч. списаних	
Трактори	1660	79	41	230	16	1509
Зернозбиральні комбайни	365	20	9	58	7	327
Кукурудзозбиральні комбайни	71	3	1	26	2	59
Картоплезбиральні комбайни	14	-	-	2	1	12
Бурякозбиральні машини	84	6	4	14	3	76

* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області [3].

У свою чергу ситуацію із забезпеченням та відтворенням основних засобів можна проаналізувати за допомогою показників фондозабезпеченості виробництва та фондоозброєності праці (табл. 4)

Таблиця 4

Фондозабезпеченість та фондоозброєність праці в аграрній сфері Чернівецької області*

Показники	2001 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Фондозабезпеченість, тис. грн. на 100 га с.-г. угідь	250	223	214	211	212	187	235	277
Фондоозброєність, тис. грн. на 1 працівника	28	37	41	48	51	67	78	110

* Розраховано автором за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області [6, 7, 8, 9].

Так, рівень фондозабезпеченості має нестабільну тенденцію до зростання. Показники фондоозброєності характеризується інтенсивними темпами зростання. Однак ріст вказаного показника не може оцінюватися позитивно, тому що при незначних темпах росту вартості основних засобів спостерігається помітне скорочення чисельності найманих працівників в галузі (за аналізований період – на 71,4%).

Однією з причин низького рівня технічного забезпечення аграрних підприємств є низька платоспроможність. Так, за останніх п'ять років третина підприємств були збитковими. Рівень рентабельності всієї діяльності сільськогосподарських підприємств становив 5,0-10,4%.

Активізація відтворювального процесу основних засобів сільського господарства Чернівецької області можлива лише за умови покращення фінансового стану підприємств, що може бути досягнуто завдяки ефективній системі державної підтримки аграрної сфери та максимальному використанню внутрішніх резервів. При цьому особливо актуальною залишається державна підтримка, оскільки сільськогосподарське виробництво має високий ступінь ризику (результати діяльності залежать від природних умов та ін.). Проте проведені дослідження свідчить про негативну тенденцію відношення держави до сільськогосподарських підприємств (рис. 3). Фактичні бюджетні асигнування не забезпечують потреб аграрного виробництва.

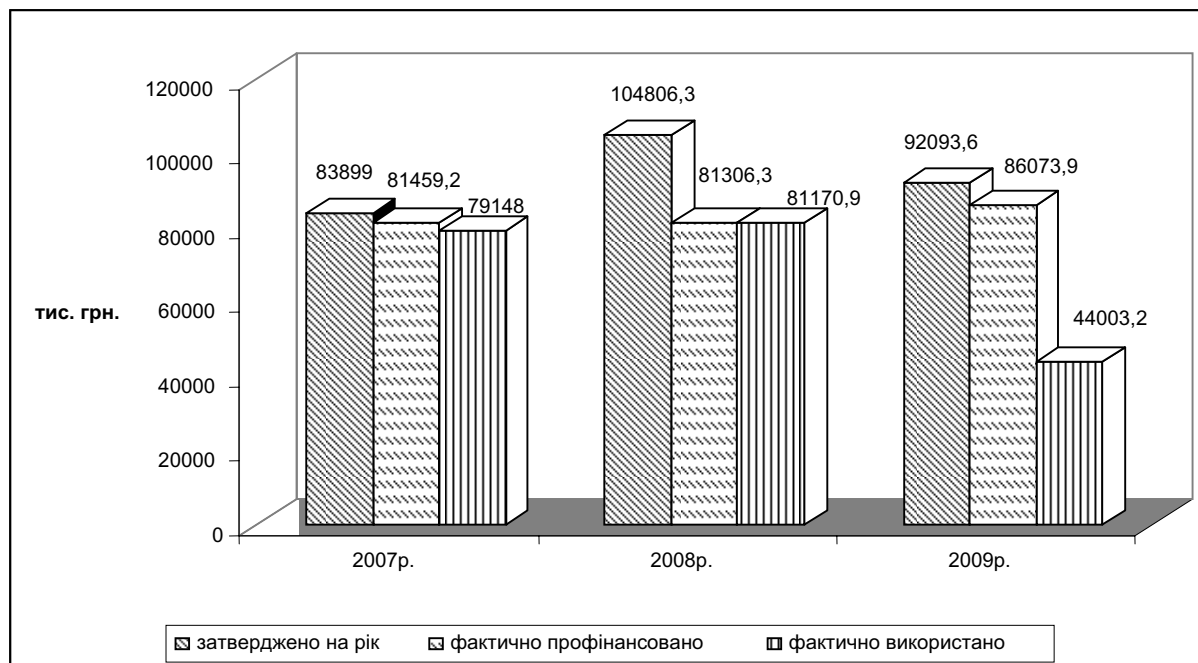

Рис. 3. Динаміка державної підтримки сільського господарства Чернівецької області

Поряд з неефективною системою державного фінансування аграрного виробництва ситуацію ускладнює недоступність для виробників банківських кредитів. Здійснювана кредитна політика не відповідає потребам розвитку аграрного виробництва, не дозволяє за рахунок кредитних ресурсів фінансувати відтворення і розвиток технічного потенціалу. Удосконалення кредитної системи держави в напрямі створення спеціалізованої державної кредитної мережі, безкоштовне користування кредитом протягом 1-2 років (коли придбане обладнання та техніка вже будуть давати віддачу), подовження термінів повернення позичок і відсотків та зменшення кредитних ставок могли б стати базою для інтенсивного нагромадження капіталу і здійснення на його основі техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва. Разом з тим, враховуючи невдалі спроби вирішувати проблему довгострокового кредитування комерційними банками, актуальним є створення і функціонування спеціалізованого державного аграрного банку.

В умовах обмеженого доступу аграрних підприємств до середньо- та довгострокових кредитних ресурсів банків одним з ефективних інвестиційних механізмів оновлення основних засобів залишається лізинг. Доцільність застосування лізингу полягає в тому, що лізингоодержувач має можливість користуватись майном без одноразової мобілізації коштів. З огляду на значимість фінансового лізингу для технічного оснащення аграрного виробництва обсяги державної підтримки лізингових операцій необхідно збільшити.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні **висновки**: по-перше, загальний стан відтворення основних засобів є недостатнім; по-друге, в сучасних умовах господарювання використання залучених коштів у поєднанні з активною державною підтримкою у сфері матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва дасть змогу оптимізувати процес відтворення основних засобів сільського господарства та підвищити ефективність його використання.

Список використаних джерел

1. Довгалюк Н.В. Відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 30-35.
2. Білоусько Я.К. Сільськогосподарське машинобудування: бути чи не бути? / Я.К. Білоусько, В.Я. Товстопят. – К.: ННЦ Інститут аграрної економіки, 2010. – 160 с.
3. Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільськогосподарських підприємствах у 2009 році. Стат. бюлетень. – Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2010. – 56 с.
4. Основні засоби Буковини у 2003-2009 роках. Статистичний збірник. – Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2010. – 167 с.

5. Сільське господарство Чернівецької області у 2009 році.: – Стат. збірник. – Чернівці: Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2009. – 180 с.
6. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2006 рік / За ред. А.В. Ротаря; Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці, 2007. – 484 с.
7. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2007 рік / За ред. А.В. Ротаря; Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці, 2008. – 504 с.
8. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2008 рік / За ред. А.В. Ротаря; Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці, 2009. – 524 с.
9. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2009 рік / За ред. А.В. Ротаря; Головне управління статистики у Чернівецькій області. – Чернівці, 2010. – 528 с.

Аннотация. Исследуется вопрос воспроизводства основных средств аграрных предприятий Буковины на протяжении последнего десятилетия. Значительное внимание при проведении исследований уделяется изучению основных показателей, характеризующих воспроизводство основных средств предприятий. На основе полученных результатов исследования предложены направления финансирования обновления основных средств аграрных формирований в современных условиях.

Ключевые слова: сельскохозяйственное предприятие, основные средства, воспроизводство, рациональная структура, государственная поддержка.

Annotation. The question of playing the main farm enterprises Bukovina during the last decade. Considerable attention is paid to the research study of the major indicators that characterize the reproduction of fixed assets of enterprises. The results of the investigation of financing of Fixed Assets agrarian formations in modern terms.

Key words: agricultural enterprise, fixed assets, reproduction, rational structure, state support.

УДК 368.914

*І.В. Бакай, аспірант ПДАТУ**

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглядаються особливості запровадження загальнообов'язкового пенсійного страхування, його роль в проведенні пенсійної реформи в Україні, досліджується впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, аналізується стан дослідження даної проблеми в сучасних умовах, пропонуються шляхи удосконалення і напрямки розвитку загальнообов'язкового пенсійного страхування в Україні.

Ключові слова: пенсійне страхування, пенсійна реформа, накопичувальне пенсійне страхування, система пенсійного забезпечення, пенсія, пенсійний фонд в Україні, страхові внески, пенсійні системи.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день в Україні історично склалась і діє однорівнева система пенсійного забезпечення. Вона базується на засадах солідарності поколінь, тобто такому способі взаємодії економічно активного та непрацездатного населення, за якого перші, відраховуючи певну частину доходу, підтримують і забезпечують других. Таким чином, кожне наступне покоління утримує кожне попереднє. За ринкових умов солідарна система в Україні не забезпечує громадянам адекватного заміщення пенсією заробітку, втраченого ними у зв'язку зі старістю, та запобіганню бідності серед людей похилого віку. Унаслідок цієї діючої пенсійної системи незадоволені як платники пенсійних внесків, так і переважна більшість пенсіонерів. Враховуючи це, виникає необхідність реформування пенсійного забезпечення, яке викликано низкою об'єктивних факторів: економічних, демографічних, соціально-політичних. Сьогодні ця проблема особливо актуальна в Україні та в багатьох країнах світу, незалежно від рівня економічного розвитку, що обумовлено старінням населення, зміною його вікової структури,

* Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент Рудик В.К.